

Fek û Zerrî

Murad CANŞAD

Korîdor yê ma camêrdan o! Camêrdî ber bi ber fetilîyenê. Mazgalê odayanê xo timûtim akerde yê. Çi ke bibo hema mazgalan ra gênê û danê. Eke sebrê xo teng bî, odaya xo vurnenê.

5

Hewnê Kirdkî

Emîne GUZEL

Ez bi yewna ziwana nêştana ana bi keyf bifikirîya. Ziwana mi yew orjînalîte dano mi. Sewbîna çiyêk yan ziwana enê hîsî nêdano mi. Ziwana bînî di ez her kes a, ziwana xu di ez ez a.

6

Paşa û Welatê Xo

Îsmail GUVEN

Mişagî pêro zebeşanê girdan kenê pêser, kirîşnenê serê zinarî. Wezîr vano, "Pêro zebeşan zinar ro bierzên war!" Yew mişag keno ke vajo meerzên, heyfê, la a hele qala paşayî yeno vîr, vengê xo nêkeno.

6

Pêşniyaze

Sinan SUTPAK

Embazê berpîrsîyarî vilaweke wende, qedîna û vat "Çiyêndo ke nêame fehm kerdene esto?" Kesî hesê xo nêkerd. Embazî fina pers kerd vat "Pêşniyazê embazan estê?" Kesî hesê xo nêkerd.

6

Edîtorî ra

Roşan LEZGÎN

Weşaniyayîşê rojnameyê Newepelî reyde roje bi roje nuştoxê kirdkî zêdîyenê. Hema vajîn ke her hûmare de yew-di kesî newe dest pêkenê nusênê.

2

Ma Nekîr Kişto
Mendo Munker

Umer Farûq ERSOZ

Bezre erzîyayo, şima cite kerda, ewro ho zîl dano teber. Nameyê bezreyî ewro ma rê bîyo **Vate, Şewçila, Newepel**; yew dadî yew babî ra kewtê. Şitê helalî sipenê, çijeyê dayîka xo ra sipenê. Çi lajek û kênêkê başî, çî way û birayê xeyrinî...

Ez eşkena vajî ke ma hemîne tasa xo pê belxul a derkerda, sey Ap Mehemedî naya xo ver. Ma Nekîr kişto, mendo Munker... Kam gama ke ma paştîya ey zî da erd, ino gure cayê xo gêno, amancê xo hasil beno.

Ez şima rê behsê meselaya Munkerî bikerî. Ina mesela zemanê verênî de, dewa Zuver de vajîyaya û vajîyena. De goş bidê, ma biewnîn Ap Mehemedî se kerdo.

Ap Mehemed merdimêko bêters û heskerdeyê dewe bîyo.

7

rojnameyo kulturî yo 15 roje NEWPEL

16-31 oktobre 2011

Hûmare: 15

newepel@hotmail.com

Vaya / Fiyat: 1 TL

Mizgîn KILIÇ:
Hunermend
gereka teng
mefikirîyo,
azad bo.

Roportaj:
Seyîdxan KURIJ

"Inî serrûnî peyinûn di muzîk kurdî hol verd şî. Waxt ki ez waxtî qicê xwi di miqayese kena, ez vîna ki inkê zaf qide tarzî estî, yanî muzîkî kurdî hetî tarz a, hetî karardîşî hacetan ra, hetî rîtm ra, hetî teknîk ra zaf verd şîyo. Ez pê inî halî

zaf keyfweş a. Per bîn ra hunermend zî bîy zaf, her het a îmkân zî bîy zaf, inkê nezdî 20 televîzyonî kurdan estî. No rid ra hunermendî zî bîy zaf. Çimkî bazar bîyo hîra. Verdşiyayîşî û qalîteyî muzîk binê giredayê bazar o."

4

Unîversîteya Artuklu de Perwerdeyê Kurdkî yê Çar Serran Dest Pêkerd

Beşê Ziwana û Edebîyatê Kurdî ke Fakulteya Fenî ya Unîversîteya

Artuklu ya Mêrdînî de abîyo, reya verêne seba perwerdeyê lîsansê 4 serran 21 wendekarî girewtîy.

Seke yeno zanayene, Unîversîteya Artuklu ya Mêrdînî de Enstîtuya Ziwana de Tirkîya de Ciwîyênê 12 oktobre 2009 de abîbî. Enstîtu hamnanê 2010î de kursê kurdî dabi. Dima zî bi hawayêko resmî dest bi perwerdeyê lîsansê berzî kerdî. Enstîtu bîy di dewreyî, her dewre de davîst wendekaran seba lîsansê berzî gêna. La na reya verên a ke Beşê Ziwana û Edebîyatê Kurdî de seba perwerdeyê lîsansê 4 serran bi hawayêko resmî dest bi perwerdeyî kena.

3

Şarê Geverî
Faturayanê Xo Bi
Kurdî Wazeno

Şarê Geverî (bi tirkî: Yüksekova) miyanê hewteyêk de 300 waştînameyî îmza kerdîy û dayî dezgeyê vilakerdîşê elektrîkî TE-DAŞî ke êdî faturayê elektrîkî bi kurdî bêre dayene.

Almanya de
Perwerdeyê Kurdî

Şaristananê Almanya Duisburg, Wesel, Bottrop, Bonn û Koln ra pey şaristanê Munsterî de zî dursa kurdî ya resmî ameyê qebl kerdene.

3

EDÎTORÎ RA

Roşan LEZGÎN

Merdim biewnîyo xo ra ver, vernîyê xo bivîno, ufqê xo hîra bigêro helbet zaf baş o. La ge-ge xo ra pey bifetilîyo û biewnîyo rêça xo ra, biewnîyo firêzeyê xo ra, hal û hewalê xo, rewşa ke tede yo, bizano zî zaf baş o.

Ma zî ge-ge derheqê rewşa xo de qisey bikin, hal û hewalê xo bizanin, zerarê xo çin o.

Tarîxê şaran de bi ziwanê xo vetişê rojnameyêk merheleyêka zaf muhîm a. Helbet tarîxê ma de zî vejîyayîşê rojnameyê Newepelî gamêka zaf zaf muhîm a. Çunke rojname sey kitab û kovaran nîyo. Rojname, eynî sey radyo û televîzyonî xîtabê şêligê şarî keno. Şiwaneyî ra bigîre hetanî bi profesorî her kes, her tebeqeyê şarî, her kategorîya cematî rojname teqîb kenê.

Rojname hetê ziwani ra, hetê fikrî ra, hetê edebîyat, huner û kulturî ra, hetê milîyetî ra, xulasa her hetan ra wendoxanê xo zanayîş û hîsanê muştarekan de pêresneno. Eynî sey yew mektebêkê tebîî la hende zî heqîqî yo.

Helbet Newepel rojnameyêko sade, basît û hende zî mutewazî yo; wayîrê îdiayanê girdan qet nîyo la pozîsyonê xo ra haydar o.

Gama ke ma newe dest pêkerd, tayê hetan ra fikarê ma estbî; ma texmîn kerdêne ke do tayê cayan ra vernîyê ma bêro girewtene. La ma bi şefafîya xo, bi mutewazî-yîya xo, bi fikrê xo yê zelalî, bi helwêsta xo ya biryardare û bi konseptê xo yê rastî rayîrê xo rast kerd.

Bîy 15 hûmarî ma vejenê. Eke merdim nê 15 hûmaranê rojnameyê ma bi rojnameyanê miletanê bînan bido têver, tu çiyêk zî nîyo. La eke merdim rewşa ma kirdan baş nas bikero û bala xo bido nê 15 hûmaran ra, do bivîno ke ma çi merheleyêka muhîme xo ra pey verdaya.

Verê verkan, Newepelî şermê kirdan dart we. Şarê ma fedî kerdêne ke bi kirdkî (zazakî, kirmanckî, dimilkî) qisey bikero. Wina barîyerêko psîkolojîk vernîyê însananê ma de estbî. Newepelî no barîyer rijna, şermê qiseykerdişî şikit.

Xora wayîrvejîyayîşê ziwani, wayîrvejîyayîşê nasnamayê neteweyî, se ra şeştî psîkolojîkî yo. Eke prestîjê ziwani, prestîjê nasnameyê milî berz bo, maderê îftîxarî bo, şar bi xo wayîr vejîyeno.

Weşanîyayîşê rojnameyê Newepelî reyde roje bi roje nuştuxê kirdkî zêdîyenê. Hema vajîn ke her hûmare de yew-di kesî newe dest pêkenê nusenê. Mesela, nê 15 hûmaran de roportajan ra teber 54 kesan nuştî. Nînan ra tewr tay 30 merdiman reya verêne Newepelî de dest bi nuştîş

kerdo. Û çîyo muhîm, qismêko zaf muhîm yê nê kesan nuştîş de dewam kenê û zafê nuştuxanê neweyan ciwan ê; wendekarê lîse yan unîversîte yê. Zafê nê nuştuxan benê kadroyê huner, edebîyat, ziwan û kulturî. Mi gore eke miletêk yan zî grûbêka cematkî wayîrê 100-200 kadroyanê perwerdebîyayan bo, vernîyê xo akerde yo. Kadroyî sey organîzmayanê wucûdî hertim xo zêdenenê; dînamîkê heqîqî yê miletî yê.

Kesê ke hetanî nika 15 hûmaranê Newepelî de nuştî, nê yê:

- Ahmed KIRKAN
- Ayhan SARIGOL**
- Bawer XEBAT
- Bedriye TOPAÇ**
- Berxwedat PÎRANIJ
- Bîlal ZÎLAN**
- Cemal AZIJ
- Deniz Dilar PÎREJMANIJ**
- Dogan KARASU
- Duzgun AXDAT**
- Ehmedê DIRIHÎ
- Ehmedê XASÎ**
- Elîyê QASIMÛN
- Emîne GUZEL**
- Enwer YILMAZ
- Erdal DEMIR**
- Esra ALTUN
- Ezîz DERDAN**
- Hesê BELÊ
- Hesênî GIRAN**
- Huseyîn ÇAKAN
- Îsmail GUVEN**
- Mahîr DOGAN
- MALMÎSANIJ**
- Mehmed SEYÎTALÎOGLU
- Mehmed YERGÎN**

- Menaf MUTLU
- Meqsed MUQRÎYANÎ**
- Mistefa GOMAYIJ
- Mistefa KARADAGLI**
- Mistefa ŞAHÎN
- Murad BAKUDAN**
- Murad CANŞAD
- Mutlu CAN**
- Nadîre G. ALDATMAZ
- Netîce ALTUN**
- Newzat ANUK
- Newzat VALÊRIJ**
- Nûrî KELEŞ
- Pişar XANÇUKIJ**
- Remezhan YALINKAYA
- Rindê BECERÎKLÎ**
- Rohelat AKTULUM
- Roşan LEZGÎN**
- Sebahedîn Ozan ASLAN
- Serdar BEDIRXAN**
- Seyîdxan KURIJ
- Sinan SUTPAK**
- Umer Farûq ERSOZ
- Wehdet SÎWANIJ**
- Weysel HANYILDIZ
- Wisivê MURTÎ (Yusuf GÜVEN)**
- Xurşîd MÎRZENGÎ
- Zerrweş XODÎ**

Ganî merdim nameyê **Mucahîd BARANÎ** zî zîkr bikero ke ey zî bi karîkaturanê xo reng da rojnameyê ma.

Ez peynî de naye vajî. Helbet xeşîmî û kemaneyê ma estê. Ma paweyê rexne, pêşnîyaz û ardimê dostan ê. La xeta ma rast a, konseptê ma rast o. Firêzeyê ma pak o. Nîyetê ma, keda ma, uslubê ma, xîtabetê ma rast o. Dostê ma, hemkarê ma zî sadîq û pak ê. Înşalah Homa zî hetkarê ma yo.

X A Ç E P E R S

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										

CÊRA-COR

- 1- Qezayanê Dîyarbekirî ra - Pîzeşîyayîş
- 2- Zemîrêk - Kincêk, çinayêk, lîbasêk
- 3- Deresayene, resayene - Sulale, neseb
- 4- Tirafe, tarum
- 5- Mam, dat - Şehîdbîyayîş
- 6- Naver, nohêm - Bi kirdaskî vîyale/valêre, Herfê

- verên û peyên yê alfabeya kurdkî
- 7- Mîyanê "lete"yî - Sufîkso ke manaya "hîna" dano
- 8- Tase - Xîtabêk (semedê cinî yan kêna)
- 9- Pêwerdêk, qatixêk - Sembolê argonî
- 10- Rayîrşîyayîş, seyahet

ÇEPA-RAST

- 1- Pîlê mirdasiyan
- 2- Rojêk - Linge - Rengêk

3- Eksê çepî - Kurne

4- Karê antene - Tif, alî

5- Rojhelatê Mîyanênî de şarêk,

dayene

10- Gilgil, misrî - Îş-kembe

Cewabê Hûmara Verêne

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	N	E	W	E	P	E	L		R	Î
2	E	M	I	Z	A		A	F	E	T
3	W	E	T	A		E	S	E	B	Î
4	R	G		B	E	D	E	N		B
5	O		A		S	Î	R		L	A
6	Z	A	G	R	E	B		C	O	R
7	E	S	R	A	R		C	A	L	
8		T	A	L		D	A	R	I	K
9	T	I	F		S		M	A	K	E
10	A	R	Î	S	T	O		N	E	Y

Unîversîteya Artuklu de Perwerdeyê Kurdkî yê Çar Serran Dest Pêkerd

Beşê Ziwan û Edebîyatê Kurdkî ke Fakulteya Fenî ya Unîversîteya Artuklu ya Mêrdînî de abîyo, reya verêne seba perwerdeyê lîsansê 4 serran 21 wendekarî girewtîy.

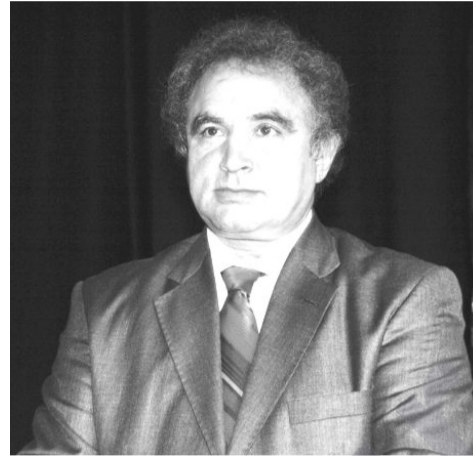
Tarîxê Tirkîya de na reya verên a ke yew unîversîte de bi kurdkî perwerdeyê lîsansê 4 serran bi hawayêko resmî dest pêkeno.

Seke yeno zanayene, Unîversîteya Artuklu ya Mêrdînî de Enstîtuya Ziwananê ke Tirkîya de Ciwîyênê 12 oktobre 2009 de abîbî. Enstîtu hamnanê 2010î de kursê kurdkî dabi. Dima zî bi hawayêko resmî dest bi perwerdeyê lîsansê berzî kerdî. Enstîtu bîy di dewreyî, her dewre de da-vîst wendekaran seba lîsansê berzî gêna. La na reya verên a ke Beşê Ziwan û Edebîyatê Kurdkî de seba perwerdeyê lîsansê 4 serran bi hawayêko resmî dest bi perwerdeyî kena.

Mudîrê Enstîtuya Ziwananê ke Tirkîya de Ciwîyênê û muawînê rektorê Unîversîteya Artuklu Prof. Qedrî Yildirimî derheqê

destpêkerdişê perwerdeyê lîsansê 4 serran yê Beşê Ziwan û Edebîyatê Kurdkî de va, "Kontenjanê îlaweyî yê perwerdeyê lîsansê 4 serran yê serra 2011î de 21 wendekar seba Beşê Ziwan û Edebîyatê Kurdkî yê Fakulteya Fenî ya Unîversîteya Artuklu hetê ÖSYM ra ameyê qebl kerdene. Nînan ra 8 hebî kêna 13 zî laj ê. Senî ke Beşê Ziwan û Edebîyatê İngilîzkî de perwerde bi İngilîzkî yeno dayene, Beşê Ziwan û Edebîyatê Kurdkî de zî ma do bi kurdkî perwerde bidin. Labelê eke mîyanê wendekaran de kesê ke hîç kurdkî nêzanê estbê, ma do hem bi tirkî hem bi kurdkî perwerde dewam bikin. Nika ma hîna nêzanê profilê wendekaranê ma tam senîn o."

Prof. Qedrî Yildirimî dima da

zanayene ke kurdkî rewna ra pawe bîy ke perwerdeyê bi kurdkî dest pêbiko. Ganî heqê perwerdeyî seba kurdan dibistanê û lîse de zî bêro nas kerdene, xora perwerdeyê lîsansê 4 serran vernîya perwerdeyê kurdkî akeno û wina dewam kerd: "Beşê Ziwan û Edebîyatê

Kurdkî neke tena Tirkîya de cîhan de o yewin o. Coka ma hem sey unîversîte hem sey enstîtu û hem zî sey şarê kurdkî bextewar ê. Dezgeyê perwerdeyê berzî yê Tirkîya YÖKî muracatê ma qebl kerd û reya verêne kontenjanê îlaweyî ra 21 wendekarî qebl kerdîy. Xora Verê cû ma bi nameyê Enstîtuya Ziwananê ke Tirkîya de Ciwîyênê yew enstîtu akerdîbî. Destpêk de şarê ma û hetta ke ma zî nameyê enstîtu rê serdin bî la ma goş nêda nameyî, ma va, muhîm o yo ke ma muhtewa pîrr bikin û ma dest bi xebate kerd, ma gelek zî mesafe girewt. Wendekarê lîsansê berzî yê ke ma par û emser girewtîy, hewna, esas abîyayîşê beşê perwerdeyê lîsansê 4 serran nîşanê xebata ma yo. Ma bi serkewtişê nê karan îftîxar kenê."

Şarê Geverî Faturayanê Xo Bi Kurdkî Wazeno

ma seba înzakerdişê waştînameyan standî akerdî û 300 înzayî arêdayî. Şar wazeno ke faturayê înan bi kurdkî bêre dayene. Bi no hawa ma vera zihniyetê asimilasyonker û înkarkerî de muca-dele kenê û wayîrê ziwane xo yê dayîke vejîyênê. Sistem ziwane ma ra vano 'ziwano ke nêno

Gever de şarî waştînameyî dayî dezgeyê vilakerdişê elektrîkî ke êdî faturayê înan bi kurdkî bêre dayene.

Şarê Geverî (bi tirkî: Yüksekova) miyanê hewteyêk de 300 waştînameyî îmza kerdîy û dayî dezgeyê vilakerdişê elektrîkî TEDAŞî ke êdî faturayê elektrîkî bi kurdkî bêre dayene. Roja 12.10.2011 de şêligêko qelebalix ke serekê beledîyeya Geverî Osman Dara zî tede, şî dezgeyê TEDAŞê Geverî û waştînameyî dayî ke faturayê înan bi kurdkî bêre dayene. Eke ney, ê zî do heqê elektrîkî nêdê.

Serekê beledîyeya Geverî Osman Darayî da zaneyene ke êdî şar wazeno her war de bi ziwane dayîka xo xizmet bigêro û va: "Bî hewteyêk ke

zaneyene' la ziwane ma baw û kulanê ma ra, zemanê medan ra nat ameyo qisey kerdene. No ziwane bi kultur û muzîkê xo, bi felsefeyê xo yê heyatî hetanî ewro ciwîyayo û gurenîyayo. Coka eke tîya ra pey faturayê ma bi kurdkî bêre dayene ma do heqê elektrîkî bidin, ney, eke bi kurdkî nêre dayene, ma zî heqê înan nêdanê."

Goreyê melumatê ke ameyî dayene, şarê Geverê dima zî do beledîye, postaxane û malîye ra eynî çîyan taleb bikero.

Badê ke şarî dilekçeyê xo teslîm kerdîy, na rey polîsan TEDAŞ de tehqîqat viraşt û waşt melumatanê nas-nemayê kesanê ke waştînameyî dayê tespît bikerê.

Almanya de Perwerdeyê Kurdkî

Şaristananê Almanya Duîsburg, Wesel, Bottrop, Bonn û Koln ra pey şaristanê Munsterî de zî darsa kurdkî ya resmî ameyê qebl kerdene. Statîstîko aktuel ra gore no taw Almanya de 1.500 domanê kurdkî

darsanê kurdkî de ziwane xo yê dayîke musenê.

Badê ke murecetê darsa kurdkî yê komela kurdan hetê Wezîriya Perwerdeyî ya Munsterî ra ame qebl kerdene, bire dîyaye ke 11 oktobre 2011 ra tepîya wendekarê kurdkî êdî bi-eşkê ziwane xo yê dayîke mektebanê almanan de bimusê.

Rojanê dişeme û panşemeyî, saete 14:30-16:00 de domanî derse vînenê. Eyaletê Renê Vakurî-West-

falya ra teber kî Bavyera û Hamburg de darsa kurdkî tayê mekteban de yena dayene. Sey nimûneyî, Hamburg de no dem çar wendegehan de panc malimî 97 domananê kurdan rê derse danê. Nê şaristan û eyaletan ra teber kî şaristananê bînan yê Almanya û hetta welatanê bînan de darsa ziwane kurdkî qebl bîya. Zafane nê gamî hetê komelanê kurdan ra yenê raver kerdene. (Çime: DêrsimInfo)

Mizgîn KILIÇ: "Hunermend Gereka Teng Mefikirîyo"

Seyîdxan Kurij: *Keremî ra xo ti eşkêna samedî wendoxanî ma ya xo bidî sinasnayîş?*

Mizgîn Kiliç: Ez vîst di serrê ya, Almanya di ûmêya dinya. Bayk mi dewê Palî Xêylûn ra yo, daykê mi zi Çewlîg, Puex ra ya. Keyê ma zî mexdûranî cuntayê 12 êlule 1980 ra yo. Pîrîk mi 1983 di yew operasyonî verba TKSP di tepîşîya, Xarpêt di "1800 Evler" di ame îşkence kerdiş. Roja ki pîrîk mi tepîşîya, o roj babî mi remeno yeno Almanya. O waxt ra babî Almanya de ciwîyeno. Ez Hamburg di ûmeya dinya, kirdkî keye di mûsaya. Ez qîşkekê xwi ra Hamburg di şînî komelê kurdan, ûca di govend mûsaya û qîşkekê xwi ra dest ci kerd cînayîşî def û zurna, baterî û saz mûsaya. O waxt mi dest ci kerdîbi, xwi bi xwi deyirî vatêni. Ez raya vêrîn 14 serrî vecîyaya sehne, o roj ra him kirdkî him zî kurmancî deyîran vûna. Xercî muzîk mi pê grûba govend zî girot û mi tîyatroyê di zî kay kerd. Mektebî mi komele ya.

Seyîdxan Kurij: *Ti deyîranî xo senî vîcnêna, ti xo muzîk û tekst nusena, yan kes to re tekstan nuseno, yan zî ti şîranî şairanî kurdan gena û ci ri muzîk virazena?*

Mizgîn Kiliç: Deyîrî ki mi bi xwi zi nuştî estî, him kirdkî him kurmancî. Ez tekstî ki yanî şîrî ki cuwa ver niûmê şoxilnayîş înan ri muzîk virazena û vûna. Ge-ge zî embaz û dostî mi ri tekst nûsenî, muzîk ez pa embazan a pîya virazena. Tabî ez hêna zaf hetî Çewlîg û Xarpêt ra deyîranî şar vûna. Zafê inî deyîran kirdkî yî. Ez deyîrî ki derd û kuilî kurdan ûnî zûn, Kurdîstan ser vacîyayî û deyîranî eşq vûna. Ez taybetî lawikanî Rencber Ezîz zî sehne di vûna.

Seyîdxan Kurij: *Ti muzîk xo sinî name kena? Ti kam tarz muzîk virazena?*

Mizgîn Kiliç: Heta inkê tarz mi hêna zaf etno-muzîk bi. Ez muzîk kurdî yo modern virazena. Ez inkê ha yew albûm ser xebitîyena, îta di tarzî mi muzîk kurdî yo moderno. Deyirî folklorîk zî estî, ez hewl dûna ki orjînalîteyî inî deyîran mexeripnî. Ez qet tekstan nibedilnena, la ez inî deyîran bi aletan û rîtmî modernan newe ra aranje kena. Ez wazena cuwa pey tarzanî bînan zî biceribnî.

Seyîdxan Kurij: *To heta nika çend albûm vetî?*

Mizgîn Kiliç: Ez inkê ha yew albûm ser xebitîyena, însalah

"Sey mîletûnî bînûn dewletê ma, sazî û dezgeyî ma çîn î ki muzîk, zûn û kultur ma ser xebat bikerî û na xebat serbest pêşkêşî şarî bikerî. No rid ra bo zî gereka ma verba yew bînan mevindirî, ma hîra bifikiri û ferq mefînî benatê şarî xwi."

nizdî ra albûmî mino yewin vecîyeno. La heta inkê mi vetîşî çend albûmûn di sey ardimkar ca girot. Mi inî albûmûn di lokalîstê kerd. Sey mîsal, albûmî Ciwan Haco ki 2011 di vîcîya, albûmî Ziyaddin Dogan yê bi nûmê "Ti zerrê mina."

Inî albûmî xwi ya pey ez wazena qêde-qêde eser û tarzanî deyîranî kirdkî ser xebatê xwi birûmnî.

Seyîdxan Kurij: *Îmkanî to êsti ke ti mîyanî şar ra kilaman arîyedî, deyîranî kehanan bîyarî orte, yan zî keso ki to re ardim bikiro, deyîranî folklorîk bido to esto?*

Mizgîn Kiliç: Ez zûna ki xebatê tu ya arêkerdişî deyîranî mintîqa esta. Ez ge-ge ina xebat ra îstîfade kena. Hancî tu çend ray samedî redektekerdişî tektan a mi ri ardim kerd, ez no samed tu ri sipas kena. Ez bi xwi zî wazena dewûnî mintîqay ma di bigerî û deyîranî ina mintîqa qeyd bikî.

Seyîdxan Kurij: *Nê serranî peyinan de Dêrsim ra zaf hozan vîcîyayî û kilamanî gel vanî, yew qisimê înan zi kilamanî Dêrsim sey pop, rock, caz, ûêb. vanî. Ti eşkêna no derheq de se vacî?*

Mizgîn Kiliç: Dêrsim di ridî elewîyê ra saz zaf muhîm o. Semedo ki ey îbadetî xwi (cem) pê saz a û deyîran a kenî, ini kulturî deyîrvatîş û hozanê Dêrsim di zaf nişto rue. Ez zaf hol vî-

nena ki inî serrûnî peyinûn di inî hozanî Dêrsim bi zûnî xwi deyîran vûnî. Dêrsim zî sey pîyerê Kurdîstan binî zilm û zuar di bi. Hetûn inî serrûnî peyinûn kes neşkayîni kurdi deyîran vaco, kurdî ser yew xebat biko. Ini rid ra no zaf hol yew çî yo ki hozanî ma eşkenî bi zûnî xwi deyîranî ma pêşkêşî şarî ma bikî. Ini samedî ma pîyerin a yew şeref o.

Hûnc ez hol vînena ki cîya-cîya tarzî muzîk ma zî muzîkî xwi di bişoxilni. Karî înayin muzîkî kurdî kenî doletî. Ini qîde xuertî ma zî muzîkî kurdî gueştarî kenî. Sayê inî muzîk ra xuertî ma waharî zûnî xwi vecîyenî.

Seyîdxan Kurij: *Ti nika hal muzîkî kurdî sinî vîcnêna?*

Mizgîn Kiliç: Inî serrûnî peyinûn di muzîk kurdî hol verd şî. Waxt ki ez waxtî qicê xwi di miqayese kena, ez vînena ki inkê zaf qîde tarzî estî, yanî muzîkî kurdî hetî tarz a, hetî karardişî hacetan ra, hetî rîtm ra, hetî teknîk ra zaf verd şîyo. Ez pê inî halî zaf keyfweş a. Per bîn ra hunermend zî bîy zaf, her het a îmkan zî bîy zaf, inkê nezdî 20 televîzyonî kurdan estî. No rid ra hunermendî zî bîy zaf. Çimkî bazar bîyo hîra. Verdşîyayîşî û qalîteyî muzîk binê giredayê bazar o.

Seyîdxan Kurij: *Ti derheqî minasebetî hunermendan û polîtîka de çî fikîryena? Sey mîsal taye hunermendî giredayê yew partî yê û a partî misade nêdo,*

nêşinî program nêvirazenî? No derheq de vîcnêna to çî yû?

Mizgîn Kiliç: Yew hunermend gereka xîtabî pîyerê mîletê xwi biko. Hunermend gereka teng mefikirîyo, gereka azad bo û bi-êsko hunerî xwi peşkeşî pîyerê şarî xwi biko. No hal samedî hunermendûnî kurdan a hêna zaf muhîm o. Ma sey yew mîlet neşkenî muzîkî xwi, kulturî xwi serbest îcra bikerî. Sey mîletûnî bînûn dewletê ma, sazî û dezgeyî ma çîn î ki muzîk, zûn û kultur ma ser xebat bikerî û na xebat serbest pêşkêşî şarî bikerî. No rid ra bo zî gereka ma verba yew bînan mevindirî, ma hîra bifikiri û ferq mefînî benatê şarî xwi.

Per bîn ra normal o ki yew hunermend waharî yew vîcnêna sîyasî bo, normalo ki yew partîya ra nezdî bo. La pîyerê hunermendan kulturî kurdî ri xizmet kenî. Muzîk, zûn û kultur malî pîyerê mîlet o, têna ê yew partî nîyo. No rid ra gereka pîyerê hunermendûn platformî kultur di bîyerî yew ca. Sîyaset her hetî heyat di esto, xwi ra têna kulturî kurdî ri xizmetkerdiş yew tewra sîyasî ya. Gorê vîcnêna mi yew hunermendî kurd neşkeno teberî sîyaset di vîndero. La se ki mi va, gereka hunermend bi sîyaseto rojane, bi sîyasetî yew partî sinorûnî hunerî xwi teng mekîro. Yanî gereka hunermend xwi ra çemberûn awan mekîro.

Fek û Zerrî

Murad CANŞAD

Hepixane de blokêk pêro yê ma yo; ma hepsiyê siyasiyî tede manenê. Yew korîdor de heşt odayî. Hewt teneyî yê camêrdan, odayêk yê cenîyan.

Odayê camêrdan qelebalix ê. Tede da-des kesî manenê. Tabî ca teng o. Cayê hîrê-çar kesan de da-des kesî.

Cenîyî hîna rehet ê. Panc kes ê.

Ya, cayê xo hebêk hîra keweno la hepisxane ci rê teng û tengela yo. Linga xo nêkewena bi cayêk. Zereyê odaya huşk-hole de panc serrî, des serrî, pancês serrî...

Xeylê wext o hepis de yê. Emrê xo nême ra nême, nême ra zîyadêrî hepis de vîyarto. Yewere zere de newês serrê xo tamam kerdê. Yewere heştês serrî. A tewr kêmi, hewt serrê xo tamam bîyê.

Korîdor yê ma camêrdan o! Camêrdî ber bi ber fetilîyenê. Mazgalê odayanê xo timûtîm akerde yê. Çi ke bibo hema mazgalan ra gênê û danê. Eke sebrê xo teng bî, odaya xo vurnenê. Şonê mêmanîye! Hewte bi hewte çar rojî şonê cayê kay û suhbetî. Hîrê rojî şonê odaya komputeran. Vengûvaj, qalûqir...

Yê cinîyan berê xo timûtîm qefilnaye yo. Mazgal kîpa-kîp girewte. Ne suhbet ne kay. Hewte bi hewte tena cemêk (di saetî-di saetî û nême) şonê odaya komputeran. Gege şonê cayê suhbetî de xo rê film temaşe kenê. Cayê se û pancas kesî de panc cenîyî.

Yê camêrdan eke çî bîyero, anê mazgal û ber ro desta-dest teslîmê ci kenê. Yê cenîyan, korîdor de kîştî berî de ronanê; çî wext ke cenîya gardîyane ameye... Cenîya gardîyane ra teber muhabetê xo çin o.

Panc cenîyan ra zîwanê hîrê teneyan kirdaskî, yê di teneyan kirmanckî (zazakî) yo. Ê ke kirmanckî qisey kenê, kirdaskî zî zanenê. La ê ke kirdaskî qisey kenê, pêro kir-

manckî nêzanenê.

Rojêk yewere mi ra pers kerd ke kirmanckî de "teşekkür ederim" çî yo. Mi zî goreyê zanayîşê xo îzehet da:

"Teşekur" şukran îfade keno. Fekê cêrî de vanê "keyeyê to/şîma awan." Fekê corî de vanê "weş û war be/bê." Keso ke ci rê şukran îfade beno eke tutek/domanek bo, derg û dila kenê vanê, "weş û war be, berxudar be, pîr û kal be..." Tabî merdim ke bi-vajo "[ez] teşekur kena" zî beno. Çünke erebkî ya; dekewta mîyanê zîwanê ma zî dekewta zîwanê tirkî zî...

Seba ke embaza ma fekê cêrî qisey kena "keyeyê to/şîma awan" hîna pê maqul ame. Çî wext ke dayîş û girewtîşê ma bibo, ez vana "keyeyê şîma awan - mala we ava."

Rojêk yewere linge şanaya mi ver, va "Qey keyeyê ma esto ke ti vana, keyeyê şîma awan!"

Mi hema qisaya xo çarnaye, mi va "De odaya şîma awan!" La fekê merdimî û zerrîya merdimî yew nîyê.

Qisa fekê mi de wina çerixîyaye la çîyêko xidaro winasî nişt bi zerrîya mi ra ke!...

Ferhengek

berpirsiyar, -e: sorumlu
cenayene: çalmak
ciwîyayene: yaşamak
çime (n): kaynak
derbice kerdene: yaralamak
dibistane (m): ilkokul
gel (n): halk
gilangî: kez, defa
hêverî: önce
îftîxar (n): gurur
menge (m): ay (30 gün)
mojnayene: göstermek
namdar, -e: ünlü
nasname (n): kimlik
nîjad (n): ırk
perwerde (n): eğitim
pêşniyaze (m): öneri
serkewtiş (n): başarı
sipitene: emmek
sixletîye (m): zahmet, sıkıntı
şêlig (n): kitle
waştîşname (n): dilekçe
weşiye (m): sağlık
wezîriye (m): bakanlık
xelate (m): ödül

DÎYARÎ

To mi rê Muzirê çîmanê xo ra,
tasê awa zelale nêruşnaya.

To mi rê zerrîya xo ra,
vewra koyê Zele nêruşnaya.

To mi rê destanê xo ra,
new zerrîyê Markasorî dîyarî kerdê.

To mi rê porê xo ra,
daristanê Beşîre nêruşnayo.

To mi rê lewanê xo ra,
Ribêşê Tirru nêruşnayê.

To mi rê ruhê xo ra
Dêrsim heme dîyarî kerdo.

Bedrîye TOPAÇ

Mewlidê Kirdî - XIII (Ehmedê Xasî)

Eno Mebhesê Nuzûlê Wehy o Û Mî'racî wo

Be'dê cû anya kû dunya fanî ya,
hem bi qîymet qasî yew dasî nîya.
Va xo rê, "Rebbî, ti zanê, vînenê!
Çîke ra hesnêkena bê to tenê!"
Tim eno fikr û meram bî hergo hew.
'Xeyrê yê yew çî çînê bî, roc û şew.

Yê hetta çewres serre kerde tamam.
Tim di qelbê yê de bî Rebbul-enam.
Hem bi xwu zanayne, yo xalî nîyo,
go ci rê 'ezmanî ra çîke bîyo.

Yo bi nê fikr û xîyalî rocêke
tavilî ancîya şî mîyanê kohêke.
Nameyê koy zî tera vatê "Hira".
Zaf tera heskerdê ay xeyrul-wera.
Tavilî anya kû qelbê yê heman
bî ze roc, weqto yeno mîyanê çîman.
Bî tebeddul rengê yê, mil şî ver o.
Hezretî Cibrîl bî nazil yê ser o.

Arde "Îqre bismî" qelbê yê de va.
Tavilî şa bî Muhemmed Mustefa.
Hendî zana kû tamam bî we'dê yê,
yew resûl esla çînik o be'dê yê.

Hendî ewca ra tepîya hergo hewe
arde wehyî hem bi roc û hem şewe.
Be'dê wehyî şî tamam duyves serrî
yew şewêke emrê şahê ekberî.

Ame Cebrailî ser, va sermedî
"Bîyare 'ezmanî hebîbê Ehmedî!
Pê muşerref bê eno 'ers û felek,
hem muferreh bê bi yê herçî melek!"
Vîst û hewt şew şî receb ra bit-tifaq.
Cae Cibrîlu îleyhî bil-Buraq.

Va tera "Kû Xaliqê to yew selam
kerdo, vato 'Bêre min het, ey meram!"
Ca de hêz da şî bi awey zezemî
'xuslêkew sunnet eda kerd ay demî.
Be'dê cû yê kerd nimacêkew 'xerîb.
Hezretî Cibrîl tede mendib ecîb.

Weqto yo fari'x nimac ra bî tamam,
linge eşte zengû ay xeyrul-enam
Kerdî qesdê Qudsî şî ewca, verî
bîbî hedre hem heme peyxemberî.

Mescîdul-Eqsa de çîm rey mendîbî,
hem çîqa cinn û melek nêmendîbî.
Pêro ameybî, hema sef bi sef tamam.
Yo zî ame yîne rê da yew selam.

Bî muferreh hem bi tertîb û edeb.
Şî zîyaret kerdî yo şahê 'ereb.
Be'dê cû şa yîne vernî, bî îmam.
Kerd nimacêke bi qey Rebbil-enam.

Hem nîyaz kerd û du'ayî hem rica,
"Rebbî edxilned-du'ae wer-reca."
Be'dê cû tavilî wurîşt tacul-enam,
şî ssîya meşûre ser fîhis-selam.

Ssî ser a Cibrîlî na baskê xo ser,
berd şî 'ezmanî yo xeyrul-beşer.
Hem ci rê bî a cemî'ê zun-niqab;
ha çî cennet ha cehennem ha 'iqab.

Hem çî sîrrî bî di kenzey sermedî,
pêro day dîtîş bi qeybê Ehmedî.
Hasilî weqta kû şî Sidre heman,
Hezretî Cibrîl zî ewca bî sekan.

Va "De şore, ya Muhemmed hem emîn!"
Va, "Çira nîne birawo nazenîn?"
Va "Kû yew linge tîya ra nêşkena
berzî, ger berzî, hema ez veyşena!

Hem çî mexlûqo kû Homay xelqê yê
kerdo tîya ra wet çînik o heqqê yê
linge berzo, 'xeyrê to ey nazenîn,
belkî heqqê to tenê yo, bil-yeqîn!"

Wazenê ger ma xelasîya tamam,
vatişê ma, es-selatu wes-selam.

Transkrîbe: Roşan Lezgîn

Paşa û Welatê Xo

Huseyîn ÇAKAN

Vanê zemanê verî de welatê corî de yew paşayo namdar beno. Hem zaf jêhatî hem zî zanaye beno. Paşa bi edetê xo wa mîyanê şarî de keweno dilê her kesî.

Zaf wext ser ra vîyareno, welatê paşayî de razînêbîyayîş vejîyeno. Razînêbîyayîş zemanêkê kilmî de tadîyeno serewedaritiş. Mîyanê şarê paşayî de xela, nêweşî, şer û pêrodayîş roje bi roje beno zaf. Paşa keno-nêkeno nêeşkeno nê derdê welatê xo rê çare bivîno. Semedê aloziye ra şewe hewn nêkeweno çimanê paşayî.

Yew roje paşa serê sibayî werzeno, veng dano hîrê hebî mişaganê xo, vano "Xo hedre bikerên, ez şima şawena yew gureyê gelek muhîmî. Mi hol goşdarî bikerên, şima ewro kewenê rayîr, şinê verê filan wezîrî. Şima ey rê vanê, paşayê ma ma şawitê tîya, hal û meseleyê ma wina yo. Şima tena nê qalanê mi ey ra vajên, nê qalanê mi ra teber şima ne teba vanê ne zî teba pers kenê. Wezîrî çî qale va, çî hereket kerd, şima yenê mi ra vanê."

Paşa qala xo qedêneno, sereyê xo bineyke tadano vano "Xo vîr ra mekerên, nimite şêrên û nimite bêrên." Senî ke

mişagî paşayî hol goşdarî kenê, paşa zerrî-rehet verê xo dano koşka xo.

Çend rojî dima mişagî resenê verê wezîrî. Vanê hal û meseleyê ma, semedê ameyîşê ma wina yo.

A şewe benê mêmmanê wezîrî. Serê sibayî ra wezîr înan werizneno û dano xo dima. Pîya şinê bostanê wezîrî. Ewnîyenê bostan ra ke çî biewnîyê! Her perê keyberî zebeşê ê. Wezîr vano, "Gelê birayan, ê zebeşanê girdanê qertan yew bi yew biqerifnên, biberên serê înan zinarî."

Mişagî pêro zebeşanê girdan kenê pêser, kirîşnenê serê zinarî. Wezîr vano, "Pêro zebeşan zinar ro bierzên war!" Yew mişag keno ke vajo meerzên, heyfê, la a hele qala paşayî yeno vîr, vengê xo nêkeno.

Warîştîşê zebeşan dima wezîr verê xo dano mêmmanê xo, vano "Şima eşkenê agêrê welatê xo."

Merdimê paşayî kewenê rayîr, çend rojan de resenê verê paşayî. Vanê "Paşayê ma, hal û meseleyê wezîrî wina ya. Qet qal nêkerd. Tena pê ma zebeşî dayî kirîştîş û zinar ro eştî war, kerdî parçe-parçe."

Nê melumatî dima paşa cayê xo ra wurzeno, vano "Goşê xo bidên mi ser. Lez bikerên, çiqas pîr û extîyarî welatê ma de estê, pêrone bîyarên yew ca, pêser bikerên."

Welat de çiqas pîr û extîyarî estê, kenê pêser. Paşa hêrs beno û qîreno vano "Pêrone bikişên!"

Paşa hende qehirîyeno ke hesirê huşkî kewenê çiman. Dima yew qerar dano, xencerê xo mîyaneyê xo ra anceno, dano serê zerrîya xo ro.

Hewnê Kirdkî

Emîne GUZEL

Çî rê zıwanê mi qefilîyayo? Çî rê zerra mi di çîyê esto ki ez kena pê biteqa labelê ez lal bena, nêştê çîyekî vaja?

Rey-rey ez xeyal kena, çik çekuyê kirdkî estê dormarê mi di, warîştî mi ra hesab persenê. Mi ra vanê ti kam a? Ziwanê to çî yo? Aya çax ez ancîna lal bena. Ez fekê xu akena ki qalî bika, çekuyê tirkî mi fek ra vecîyenê û ez şermayena, ancîna huş bena.

Yew şero pîl mi zere di warîştê. Ez waxto ki bi ziwanê xo fikirîyaya, mi dî ki ziwanê tirkî qîmê mi nêkeno. Mi aya çax fehm kerd ki ziwan yew çîyo ana muhîm o ki hîsî mi zerrî di hezeyê çîrî herikîyenê û eno keyf yewna ziwanî di çînî yo. Ez bi yewna ziwan nêştê ana bi keyf bifikirîya. Ziwanê mi yew orîjînalîte dano mi. Sewbîna çîyêk yan ziwanêk enê hîsî nêdano mi. Ziwanê bîni di ez her kes a, ziwanê xu di ez ez a.

Eno şer, şerê min o. Belkî destpêkerdîşê enê şerî, mi dest di nêbî. Mi nêwaşt ziwanê mi û yewna ziwan pêkewî. Eno tercîh mi ra nêpersîyabî. Labelê ez zana ki ez enka mudaxele nêka ko zaf çî mi dest ra şero.

Enê roja mi yew çî ferq kerd. Ez hewnanê xu di tirkî qalî kena. Yanî ez tim hewnê tirkî veynena. Demek ez zaf tirkî fikirîyena coka hewnê mi bîle tirkî yê. Eno hal zaf çî vano. Ez û ciwanê ma yê ki sey min ê, ma yew halê senî hawayî di yî, eno hal eşkere keno.

Ez ziwanê tirkî di xurbete ancena. Hesreta ziwanê mi ko key biqedîyo? Demê hewnanê kirdkî ko key bêro?

Pêşniyaze

Sînan SUTPAK

Pola newe dekewtbî hepisxane. Panc-şes mengê ci bibî ki o dekewtbî hepisxane. Êdî hepisxaneyandê bînan ra embazanê ci, silasnayanê ci, ci rê mektubî riştê.

Vilaweke berpîrsîyarî amebî, ma heme ronîştîbî ki biwanê û bizanê ki berpîrsîyarî bi îdare ya çî qisey kerdo, çî qerarî gêrîyayê. Vilaweke wanîyaye. Çî çî ser o amebî qisey kerdene, îdareyî sozê çî çî dabî, çî çî qebul nêkerdbî... vilaweke degirewta bî.

Embazê berpîrsîyarî vilaweke wende, qedîna û vat "Çîyêndo

ke nêame fehm kerdene esto?" Kesî hesê xo nêkerd. Embazî fina pers kerd vat "Pêşniyazê embazan estê?" Kesî hesê xo nêkerd. Embazî vat "Waredê nûnertiye de rexneyê embazan estê?"

Na perse ser o embaz Polayî destê xo kerd berz. Embazî vat "Vaje, embaz Polat!"

Polayî vat "Waredê nûnertiye de rexneyêndê mi esto!"

Embazî vat "Kerem bike embaz Pola."

Polayî vat "Nûnertiya ma zaf sist a, pasîf a. Qoparicî nîya! Çîyê ki hepisxaneyandê bînan de estê, çî rê hepisxanedê ma de çînî yê?"

Embazê berpîrsîyarî vat "Mesela çî çî, embaz Pola? Nameyê

çîyan vaje ki ma binusnî û birêşê embazan rê, wa pêvînayenda heftedê bîni de ser o vînderê, biwazê."

Polayî vat "Mesela, ê lastîkinî."

Embazê

berpîrsîyarî vat "Çîyê lastîkinî?"

Polayî vat, "Ê ki merdim pif keno ha!"

Berpîrsîyarî vat "Ti yê qalê balonan kenê?"

Polayî vat "Nê nê, embaz! Qandê şewe şewe. Ê ki kes pif keno, bi şewe keno xo virare..."

Berpîrsîyarî vat "Haaa!... Embaz Pola, ti kotî ra pêhesîyayî ki înan danê hepsîyan?"

Polayî vat "Embaz, beno ki ma newe yê. Zeydê şima ya des-pancês serrî ma hepis de nêvîyarnayo. La ez bi embazanê bînan a, hepisxaneyandê bînan a, bi mektuban a dayen û girewtene virazena. Embazan mi rê nusnayo. Mektube mi het a. Tede vano ki..."

Berpîrsîyarî huyayîşê xo bi zor a tepîşt û vat "Embaz Pola! Ti na jîwer de yeqîn ê?"

Polayî vat "E e, embaz! Herçend o embazo ki mi rê nusnayo, embazê minê çeçekên o, hebê henekvan o. La na mesela de zaf cidî yo, vano, ma her şewe pif kenê, kenê xo virare û pa rakewenê, şew ra pifê ci vera danê, qat kenê, hewa danê..."

Ma Nekîr Kîşt Mendo Munker

Umer Farûq ERSOZ

Ez honîk a hepisî Çewlîg ra nusena.

Ma hepisî Çewlîgî de, vîstserre ra bigîr heta hewtayserre, her bajarê kirdan ra mehkumê sîyasî estê. Her yewê ma yew hetêkê xo esto. Her yew ti hetêkî ey binusî, ci ra romanêk vejîyeno. Heme hetan de zî tede vilê xemî, gulê hesrete...

Vengê tikê merdîman mi goş de çingeneno. Seke vajê, "Wax wax!... Leyro şima heyf bî. Şima qedr û qîymetê xo nêzana, ciwanîya xo de kewtî peyê beran..."

Tikê zî seke vajê, "Ox bi!... Şima çi erzîyenê hukmatî? Meselaya kurdîtiye şima kewta? Kamî şima ra vat ma ver ra werizên govende bigîrên? Semedê şima ra ma hê sixletîye de..."

Ez vajî se înan rê?

Ez biney dest qalan ra çarîna. Vateyê Nazim Hîkmetî şikîyenê qelbê mi. Vano, "Ez nêveşî, ti nêveşî, o nêveşo, no tarî senî vejîno roşnayî?"

Qelbê mi zî nê vateyî ser beno nemr. Ez eşkena nê cewabî bidî, heme embazê ma zî vanê, "Miletê xo ver ra xo bierze adir." Miletê xo ver ra xo veşnayîş, perênayîş...Ma biwazê nêwazê hinî tîya de rojanê xo hûmarênê, tehnenê.

Ez qayîl a yew pencera akerî, zergûnîya rojnameyê ma rê zî yew xelate bişirawî. Veng bidî milletê xo.

Ma heme arê de sey heba gemimî tehnîyayê. Xişik-xilorî mîyan ra vay dîyayê, hebê xelleyî bi xo mendê. Ez bîya xo, ti bîya/bîyî xo, her kes bîyo xo mendo. Wazenî ma inaye vajê teqdîrê Homayî. Her kesî yew ca de cayê xo girewto, her kerra lîr bîya şîya serê kuçeyê xo de edîliyaya. Ma destanê destarî ra henî tehnîyenê. Tehnîyayîşê ma, wa ma rê bo. Belxulo ke vejîyeno, wa embarê milletê ma dekerro. Qelban, Homa pê zano.

Ma tîya de nêzdîyê se tenan ê. Se embazan ra da-hîris hebî zazayê ma yê. Yew çekuya ke ma nêzanê, ê bînî ra persênê. Fekê yew embazê xo ra ma ca kenê. Pa nêvindenê, cow kenê, rindî xemlê zazakî ra sipenê, têşanîya xo şiknenê. Seke ma newe bibê, îna dusîyenê a qale ra. Sey pitikêk çije ra sipenê, xo kenê mird. Bi îna hewa bermayîşê xo vindarnenê, birînanê xo girê danê, xemanê xo pirojin kenê. Pê wendişî ya şîne hewn a, pê "rojbaşî" ya, "sibayê to xeyrî" ya benê haya.

Homa şima ra razî bo ke şima

dest pêkerdo, bi zazakî rojname û kovaran vejenê. Ma heme şima ra weş ê. Ma qey weş nêbê? Kar û xebata ma, bindestî û hepiskewtişê ma, rêça ma; ma rast kerda nêkerda, ma kêmane kerdo nêkerdo... pirojina tarîxî cêra vejena. Asayîş û vî-nayîşê ma de tîja ma peraya, ha şewq û şemalê xo dana. Bi îznê Homayî cemedê welatî helênena, merdeyanê ma zî kena ganî. Bezre erzîyayo, şima cite kerda, ewro ho zîl dano teber. Nameyê bezreyî ewro ma rê bîyo **Vate, Şewçila, Newepel;** yew dadî yew babî ra kewtê. Şitê helalî sipenê, çijeyê dayîka xo ra sipenê. Çi lajek û kênekê başî, çi way û birayê xeyrinî...

Ez eşkena vajî ke ma hemîne tasa xo pê belxul a dekerda, sey Ap Mehemedî naya xo ver. Ma Nekîr kîşt, mendo Munker... Kam gama ke ma paştîya ey zî da erd, ino gure cayê xo gêno, amancê xo hasil beno.

Tikê seke vajê, kafir, ti kam î, ma kam ê ke Nekîrî kîşenê kewanê Munkerî dima?

Way û birayê delalî. Hêverî goş bidê mi, goşdarî bikerê hetanî peynî. Dima qala xo zî vajê, gale bikerê mi. Ma zaf çî anto sêne. Ez eşkena qalanê şima way û birayanê xo zî biancî sêne.

Ez şima rê behsê meselaya Munkerî bikerî. Ina mesela zemanê verênî de, dewa Zuver de vajîyaya û vajîyena. De goş bidê, ma biewnîn Ap Mehemedî se kerdo.

Ap Mehemed merdimêko bêters û heskerdeyê dewe bîyo. Xoser ciwîyayo, zerrarê xo kesî rê çin bîyo. Ters kuçeyê ey ra nêvîyareno.

Şewêk yew dewijê înan dinya xo bedilneno. Edetan gore gereke a şewe meyît defin nêbo. Meyîtî şuwenê, pêşenê. Pabeyê azanê sibayî manenê ke nimajî dima defin bikerê.

Kam do bi şewe verê meyîtî de bimano? Rehmetî, birayê xo merdê, qicê ey zî hema tutek ê. Dewijan ra kes nêafteno verê meyîtî de bimano. Vanê, ma se bikerî se nêkerî. Badê ke biney fikirîyenê, dewijêk şeytanîya xo ra vano, Ap Mehemed nêterseno, ma cenaza keyeyê rehmetî de bidedlî, ez xo nana merg, wa bîyero mi bipawo, ez Ap Mehemedî tersnena.

Îna plan keno, dewijî vanê tamam. Şîne verê Ap Mehemedî, vanê mîyanê ma de o ke merdeyan ra zî ganeyan ra zî nêterseno ti yî. Ap Mehemed vano tamam, ez cenaza pawena. La yew şertê mi esto, eke şima qebl kenê ez zî kena. Dewijî vanê şertê to çî yo? Ap Mehemed vano eke şima di hebî

zerdan bidî mi, ez meyîtî pawena. Dewijî biney naz û nuz kenê la peynî de qebl kenê.

Ap Mehemed tasêk belxul dekeno û şîno camî, tabute paweno. Xeyrê xo merdeyî rê biney dua keno, çend sûreyanê kilmekan waneno. Biney zeman dima, ewnîyeno meyît mîyanê kefenî ra destê xo keno derg, çarneno, gêreno ke Ap Mehemedî bitersno. La Ap Mehemed çî rey terseno! Vano, "Dêst xo kaş ki, ma gûnîyûn wêrd, meyît ti ra ca mênd!"

Biney zeman dima meyît huncî destê xo keno derg çarneno. Ap Mehemed vano, "Hin tu r' bes o!" Û tuwerzîne xo gêno mîyanê qafika ey de dano piro, kişeno. Meyît beno cîr maneno. Ap Mehemed îna zano ke meyît o. Ça ra bizano ke dewijî hê gend û fendî dima, wazenê ey bitersnê? Kilmê mesela, Ap Mehemedî dest ra gane hema newe beno meyît. Hinî pitê xo nêkeno. Ap Mehemed vano, "Ti bî rehet? Hinî pijîk tu nîşt, bûn, ti senî bî cîr!"

Beno serê sibayî, dewijî

meraq a yenê ke pê Ap Mehemedî bihuyê. Vanê qey Ap Mehemed tersayo, visîyayo, qurfê ey kewto, remayo tim şîyo. Yenê ke çî bivînî! Gon û gonîşêrî ê zereyan girewto. Ap Mehemedî paştîya xo daya dêsê camî, ho cixara şimeno. Ewnîyenê ke lajek merdo. Qarî û warî ê zereyan gêna. Vanê, to se kerd Mehemed, to lajê şarî xeyrî heq a kîşt! Ap Mehemed şaş maneno, vano "Şima gêc î, henî se vûnî? Şima hê geyrên heq mi vîn bikir, zerdûnê mi nidi!"

Yew înan ra yew ey ra. Şîne mehkema. Şîne Pali, qazî het. Şerîet kenê. Ap Mehemed bêsuc vejîyeno, ey veradanê. Dewijan ra di hebî zerdanê xo zî gêno. Dewijî inê ser dejenê, xo bi xo vanê, ti vînenî, ero ma se kenî to rê! Ti tersenê yan nêtersenê ma mojnênê to...

Dewijî vanê heq-neheq gereke ma Ap Mehemedî bitersnê. Biney zeman dima, şîne yew mezele kenenê, vanê filan kes merdo. Vanê, şan de mezele akerda nêbena, ti bîye emşo

mezele de rakewe. Meyîtî wesîyet kerdo vato mi roja verêne defin mekerê. Kam mi ver ra mezela mi de kewt ra, di hebî zerdan bidê ci.

Ap Mehemed ke zerdan eşnaweno, vano tamam. Zereyê mezele de xo fînenno ra, xilmaş beno. Şîno hewn a, pişşeno. Di dewijî kincanê tewêrekan pay kenê, yenê pil (çuwe) kuwenê pira, vanê "Warz! Ma Nekîr û Munker ê. Ey fanî, to se kerdo, ti kam î, hesab bide!"

Ap Mehemed çîmanê xo vilêneno, ewnîyeno di kesî ha payan ra, vanê ma Nekîr û Munker ê, hesab bide. Vano, "Qirbû, ez meyît nîya, ez honîk a meyît vêr ra mezel pawen. Şêrin siba bîyerên." Ê vanê, "Ney! Ma ewro ameyê, ti kamî xapênenî, ey meyît, hesab bide!"

Hîrê gilangî îna kenê. Ap Mehemed înan dest ra nêxelisîyeno. Hema beno yew kerra ro, tehta çareyê yewî de dano piro. Camêrd sereyî ser de qeldîyeno zereyê mezele, niqî ti ra birîyena. Veng-sewt ti ra nêvejîyeno. O bîn qareno û remeno. La Ap Mehemed hinî vindeno! Keweno dima...

Qarî û warîya Munkerî ra pêro dewe yena pêser. Munker vaz dano hetê dewe ra, Ap Mehemed ho dima. Zilqayîş ra heme dewijî pa qurf kewenê. Ap Mehemed veng dano dewijan vano "Ero dê tepşîn, mi Nekîr kîşt, mend Munker. Veramedên, heya ez bires ci. Ez yî zî bikiş, hîn şima rê hesab çîn. Ez umetê Mehemed hesab ra xelisnen!"

Dewijî ewnîyenê elamet xirabin o, kewenê vernîya Ap Mehemedî, sond-qesem wanenê, vanê Munker nîyo, dewijê ma yo. O vano "Nîye! Şima gêrên heq mi vînd kir, mi bixapên, şima zerdûn mi nidî hii!..." Dewijî ewnîyenê çare çin o, di hebî zerdan gênê danê ci. Hinî dest nêerzenê Ap Mehemedî, pê eleqe nêkenê. Dersa xo gênê!

Ap Mehemedî ra gore ey Nekîr kîşt Munker derbice verdayo. Dewijan ra nêbîyêne o zî kîştêne, umet hesab ra xelisîyayêne, hesab daritêne we.

Way û birayên,

Sey ina mesela, ma zî Nekîr kîşt mendo Munker. Munker zî, ma sey Ap Mehemedî biresê ci, ma ey zî rafînenê, nê hesabî ra, qedexeyî ra xelisîyenê.

Bêrê, ma destê xo neheqîye ra kaş bikerê, destê xo bidê yewbînan. Ma Munkerî rafîne erd! Wa berê xelasî û rindîye welatê ma rê abibo. Ma xo ser ra zîl bidê teber, ma vile akerê. Vila zîwanê xo, vila ganê xo... Vila zazakî, vila kirdkî. Ma zî sey Ap Mehemedî bê ters, bê xof, bê qedexê xo rê cayê ciwîyayîşî vîrazê.

Doç. Dr. Ehmed Yalinkaya: Gereka ma sebê weşîyê xwu perwerde bigerî

Niweşîyê mîyûn cînan ma di zaf ê. Ama qêde ki ma vînen, en zaf niweşîyê feqîrê ra yenê meydan, sê anemî, enfeksiyon, miqetîya kemî, yanî niweşîya ki sosyo-ekonomîko xirawin ra peyda bena, zaf asîyena. Hîna niweşîyê ki hemîlemendişî ra, qijardişê ra vejîyên, hîna zaf asîyeni, sê hîpertansiyon (preeklampsi, eklampsi), komplikasyonê ki helê weli-dîyayîşî di peyda benî, sê guînsîyayîşî (exanguination: zaf guînvînerdiş) zaf asîyeni. Amaniyaz niweşîya ki pê tedawîya medîkali ver tera gêriyêna, zaf cinî ma inê ra hayatê xwu vîn kenî. Mîyûnê dewletanê averşîyayan di cinî wextê weldîyayîş (qijardiş) di guînsîyayîş ra canê xwu vîn nêkenî.

hela ge xwu di yew problem vîner û hîs biker, gereka ser bid niweşxane û tede niweşî esta çin a, ca bikêr. Sebê weşîyê xwu perwerde bigerî, zanayê xwu bizednî. Niweşî tede ca bibo gereka tedawî bibo. Wexta ge pîze niweş bimanû taqîbê xwu raşt bido kerdîş. Rîsk û komplîkasyonê pîzeyî bunder bibo.

Roşan Lezgin: Mamosta ma jînekolojî ra dest pê bikin, jînekolojî çi yo?

Doç. Dr. Ehmed Yalinkaya: Manayê qalê "Jînekolojî" miyanê ziwanan Hîndo-Ewropa di piye ra zaf nîzdî ya. Niştîş û wendiş ê bedelîyeno. En zaf mûnena kirdkî. Latînkî, İngilîzkî "gynecology" ya, wendiş de bîtanîy vanî "Cînekolojî", amerîkayîy vanî "Caynekolojî". Gynec = Cinî, logy = zanayî.

Ma hem vanî "cinî" (kadın), hem zî vanî "cînek" (gynec). Mîsal, "Cîneka belengazi." Cinî namêko umûmî yo, "cînek" hîna spesîfik o. Ma eşkên vaji cinî dinya, ama cînek dinya nêvajîyeni. Jînekolojî (Gynecology) "Cînek û zanayî" yanî "Gynecology" piya vatişê ya.

Roşan Lezgin: Hemîleyîye û tutardişî ra eleqedar, nêweşîyê cinîyan exleb çi yê?

Doç. Dr. Ehmed Yalinkaya:

Ma nêşkenî vaj ina niweşî mîyûn cînan di en zaf a. Çimka niweşî bînatê komûn di, nabeynê duwelûn di bedelîyena. Mîsal, Komara Afrîkaya Başûrî di hîrê cînan ra yewî di vîrusê HIV esta, ama ma di zaf tay a. Yanî niweşîyê hemî cayî sey piyê niyê. Niweşî cografîk, nîjadî (race), halê sosyo-ekonomîkî ra bedelîyenê. Niweşîyê feqîran û zengînan ferq kenê. Mîsal, qanserê serviksî mîyûn feqîran di zaf o, qanserê luhun (uterus) û hakdanû (ovarium) mîyûn zengînan di zaf asîyeni. Hewna, niweşîyê qijardişî mîyûn feqîran di hîna zêde yê.

Roşan Lezgin: Nêweşîyê ke hîna zaf cinîyanê kirdan de, yan zî ma vajîn welatê ma de vejîyênê meydan, estê?

Doç. Dr. Ehmed Yalinkaya: En zaf niweşîyê cînan ma çi yê?

Roşan Lezgin: Mamosta, mehlaya ma de hende tutî zaf ê, ti vanî qey hêga de ramitê. Yanî ma zaf tutan anê dinya, wina nîyo?

Doç. Dr. Ehmed Yalinkaya:

Ti raşt vanî. In hal, sewîyê (düzey) ma mojneno. Komê ki pê di mendi zaf zêdîyeni, yanî zaf qijan hanî. Komê ki aver şî, nêzedîyeni, yan zî zaf hêdî zêdîyeni. Dewletê ki pê di mendi, zaf zêdîyeni, zaf mireni, ina yew çî esto. Yanî ma eşkenî vaj "zaf bîyayîş zaf vînbîyayîş". Ma zi pêydîmendan ra yî.

Roşan Lezgin: Seba ke tutanê bisihetan bîyarê û sihetê xo zî bipawê, ti cinîyan rê çi tewsiye kenî?

Doç. Dr. Ehmed Yalinkaya: Tewsiyê mi zaf esti ama her kes nêşkeno bîyar ca. Heta ki hetê sosyo-ekonomîkî ra hal hol nêbi, weşîyê (sihet) zî hol nêben. Cinî

NAMEYÊ VILAN

Amadekar: Ehmedê Dirihî

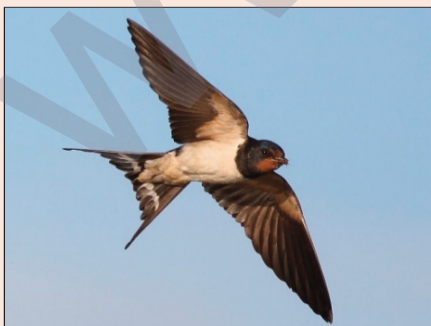
çîçega kutikan (Qoçgîrî)
fisa citêrî (Pîran)
gula payîzî (Motkan)
hesparik (Hênî)
heşbizîk (Çewlîg)
kozvilika kutikan
(Dêrsîm)
kuezvilîk kutikûn
(Govdere)
payîzoke (Gimgim)
pîvoka kutiyan (Karêr)
qerqasha payîzî (Pîran)
vilika kutikan (Gêl)
xorzena (Dêrsîm)

Kurmancî: bengzerik, benzerik, ciwanemerg, cotarî, cotyarok, fisê cotarî, gulemî, kulîlka xezalan, pîvoka cotyaran, zehferana mêrgan, zûla gur

Soranî: sorîncan
Goranî: cafecîle, giwêçke ker, qemçîşelax, şilecaf, pîyaze gule, pîyazîy hurç
Latînî: Colchicum
Tirkî: güz çiğdemi

Yew têwirê na vile welatê ma de tenya bena zergûn: **Colchicum kurdica**. Nê ra ma eşkenî bivacî ; fisa citêrî kurdan, kozvilika kutikanî kurdan, heşbizîka kurdan, payîzokê kurdan...

NAMEYÊ HEYWANAN

kırlangıç: hehecike (m)

leylek: leglege (m)

martî: qaqlîbaze (m), martî (m)

Not: Nameyê makî (bi tirkî: dişil) bi (m), nameyê nêrî (bi tirkî: eril) bi (n) îşaret bîyê.

Amadekar: Roşan Lezgin